

TARTALOMJEGYZÉK

ABSZTRAKT	1
BEVEZETÉS	2
CÉLKITŰZÉS	2
KUTATÁSMÓDSZERTAN	3
SZAKIRODALMI ÖSSZEFOGLALÓ	3
I. Agresszió	3
1. Az agresszió fogalma	3
2. A leggyakoribb agresszió fajtái	3
3. Az erőszak kialakulásában szerepet játszó tényezők	4
3.1 Elsődleges szocializációs közeg	4
3.2 Másodlagos szocializációs közeg	5
II. A zaklatás - bullying	6
1. Mi az iskolai zaklatás?	6
2. Az iskolai zaklatás típusai	7
2.1 A bántalmazás megjelenési formái	9
2.2 Figyelmeztető jelei	9
2.3 Bántalmazásra utaló jelek	10
3. Az iskolai erőszak előfordulása, és gyakorisága	10
3.1. Nemzetközi adatok	11
3.2. A zaklatás kutatása Magyarországon	12
III. Az iskolai erőszak szereplői	12
1. Áldozat	13
2. Zaklató	13
3. Szemlélő	14
IV. az Iskolai zaklatás következményei	15
1. A bántalmazás megelőzése	16
2. A preventív programok alkotóelemei	17
3. Átfogó bullying -megelőző programok hazánkban	18
4. Hivatalos személyek az iskolában	19
5. Segítségek	20
SAJÁT VIZSGÁLATUNK BEMUTATÁSA	21
ESETISMERTETÉSEK	32
ÖSSZEFOGLALÁS	33
IRODALOMJEGYZÉK	34

ABSZTRAKT

Mi azért választottuk az iskolai bántalmazást témának, mivel középiskolás diákokként mi is nap, mint nap szemtanúi és elszenvedői is voltunk. Pályázatunk egyik legfőbb célja, hogy felhívjuk a figyelmet, erre az egész társadalmat érintő problémára, amelyre nem fordítanak elegendő figyelmet. Ez a téma mind a diákokat, szülőket és pedagógusokat érint, mivel manapság egyre több erőszakos cselekményt hallani. A dolgozatunk elkészítése során a témához szorosan kapcsolódó, szakirodalmakat, illetve a külföldi és hazai internetes forrásokat is felhasználtunk és tanulmányoztunk számos a témával kapcsolatos könyvet is. Online kérdőíves felmérést is végeztünk, amely 20 kérdésből állt, amelyet 100 fő, tíz és tizennyolc éves korosztály között töltött ki. (20. ábra) Emellett három esetismertetést is bemutatunk a témával kapcsolatban. A vizsgálatunk bántalmazásra vonatkozó eredménye azt mutatja, hogy a válaszadók, 61fő estében előfordult, de nagyon ritkán; 12 főt havonta többször; 8 fő válaszadót havi szinten 1x-2x; 16 főt hetente 1x-2x; 12 főt naponta bántanak. (19.ábra) A személyes érintettségünk, hogy velünk is történt olyan dolog, mivel mi mindketten „félvérek” vagyunk és büszkék származásunkra! Hasonlóan éltük meg napjainkat az általános iskolában, mindenkivel jóba voltunk, nem voltak konfliktusaim szülők is egyaránt szerettek bennünket. Azonban mi nem nézünk ki cigány származásúnak nincs sötétebb bőrszínünk, mint édes apámnak szép mélybarna szemem, mint nagymamámnak. Én is cigány vagyok, mégse ítélnék el, mert nem nézek ki annak, ugyan úgy tartom a hagyományokat, amiket a családom őriz. Az iskolában nem tudtuk szó nélkül hagyni azt, hogy egy társaságba valaki megbélyegzi a másikat csak, azért ahogy kinéz! Környezetemben látom, mennyi mindent tesznek csak azért, hogy az emberek elfogadják, a romákat. Erőt nekünk hogy kiálljuk a kisebb mellett mindig, a múltba a jelenben és a jövőben is egyaránt! Hisszük, hogy egy nap megszűnik a társadalmunkba az a sok gyűlölet, viszály, és mindenki mosolyogva néz majd a másokra, erre prevenciós megoldásokat is ismertettünk. Bemutatunk négy formáját a segítségkérésnek, amelyet bárki használhat, ha segítségre lenne szüksége.

BEVEZETÉS

A felgyorsult világunknak köszönhetően egyre kevesebb minőségi idő jut, családra, a gyermekekre, mely számos negatív hatást gyakorol a későbbi életükre. Ennek következményeként fellépő probléma, hogy megjelenik az oktatási intézményekben az agresszió, bántalmazás és a zaklatás, amit hétköznapi nyelven „bullying” vagy „mobbing” -ként hallhatunk. A gyermekek ellen elkövetett abúzusok mind elkerülhetőek, és megakadályozhatóak kellő odafigyelés mellett. Azonban a társadalmat érintő egyéb problémák miatt kevesebb figyelmet fordítunk az iskolai zaklatás, bántalmazás jelenségére. Több ezer diák válik kirekesztetté, iskolai bántalmazás áldozatává, mindenféle különösebb ok nélkül vagy különféle előítéletek miatt. Naponta járnak úgy gyermekek iskolába, hogy rettegnék, hogy újra találkozniuk kell a bántalmazóikkal, miközben azon törik a fejüket, hogyan tudnák elkerülni az újabb bántalmazást. Ezért képesek betegnek tettetni magukat, az iskolát is hanyagolni, hogy elkerüljék támadóikat. (Coloroso, 2014) A testi és lelki fájdalmak elkerülése érdekében a legfontosabb a megelőzés, ugyanis a zaklatás hosszú és rövidtávú hatásai mind hozzájárulnak a gyermekek későbbi fejlődéséhez, kapcsolataik kialakításaihoz. A következmények azonban nem csak az áldozatokra nézve károsak, a zaklatók nagy része felnőttkorban is folytatja a megszokott viselkedésformát, ezzel a leendő gyermekeit is veszélyeztetve. Amely újra kihatással van egy kiskorú további fejlődésére. A döntés a kezükben van miszerint, passzív megfigyelőként szemléli a történeteket, bűntársakká válnak vagy a legjobb döntésként kiállnak az áldozat mellett és támogatják, segítségére sietnek. (Coloroso, 2014)

CÉLKITŰZÉS

A pályázatunk célja, hogy ismertessük, az iskolai bullying jelenséget, az iskolán belül előforduló zaklatás gyakoriságának előfordulását, és a kialakulásának okait. A dolgozatunk első fejezetében a felmerülő fogalmak tisztázása az elsődleges célunk, majd a második fejezetben zaklatás jelensége, típusai és az előfordulási gyakoriságának a bemutatása hazai és külföldi adatok összehasonlításával, majd a nemek közötti különbségek ismertetése. A harmadik fejezetben az erőszak szereplőinek bemutatása történik. A negyedik fejezetben a család, iskola és a közösség szerepét taglaljuk az iskolai erőszak megállításaival kapcsolatosan, valamint prevenciós, intervenciós lehetőségek megfogalmazásával próbálunk segítséget nyújtani. Az ötödik fejezetben a saját vizsgálatunkat mutatjuk be, három esettanulmányt is szemléltetünk.

KUTATÁSMÓDSZERTAN

A dolgozatunk elkészítése során a témához szorosan kapcsolódó, szakirodalmakat, illetve a külföldi és hazai internetes forrásokat is felhasználtunk. Előnyben részesítettem a World Health Organization hivatalos weboldalát a fogalmak pontos definiálásához. Google Tudós valamint a UNICEF keresőoldalakat használtunk még fel segítségként. Munkánk során tanulmányoztunk számos a témával kapcsolatos könyvet is, mellyel nagyszámú tudásra tettünk szert. Online kérdőíves felmérést végeztünk, amely 20 kérdésből állt, valamint három esetismertetést is bemutatunk a témával kapcsolatban.

SZAKIRODALMI ÖSSZEFOGLALÓ

I. Agresszió

1. Az agresszió fogalma

A hétköznapi életünk során egyre többször hallhatjuk, hogy embertársaink, a gyermekekre azt mondják, hogy „agresszívak”, „erőszakosak” ez nem kizárólag emberi sajátosság, hanem az állatvilágban is fellelhető jelenség.

Az agresszió fogalmának meghatározása nem könnyű feladat sokan sokféleképpen fogalmazták már meg.

Általában negatívan ítélik meg, és a „gonosz „a „rossz” fogalmával azonosítják. A szó eredetét tekintve a latin „agressio” szóból ered, melynek jelentése: támadás. Minden olyan viselkedésforma, amellyel a másik fél számára testi sérelmet vagy egyéb kárt okoz.

„Agressziónak nevezünk minden olyan szándékos cselekvést, amelynek indítéka, hogy - nyílt vagy szimbolikus formában – valakinek vagy valaminek kárt, sérelmet vagy fájdalmat okozzon.” (Ranschburg , 1981)

2. A leggyakrabban megjelenő agresszió fajták: (Csányi, 1999)

- a) **Rangsorral kapcsolatos agresszió:** célja a csoporton belüli hierarchia létrehozása.
- b) **Territoriális agresszió:** veleszületett térfoglaló viselkedés jelei már 2 éves korban is megfigyelhetők, és a későbbiekben is fennmarad a saját személyes terünk védelmének, megjelölésének érdekében.
- c) **Tulajdonnal, birtoklással kapcsolatos agresszió:** a saját tulajdon védelme már kisgyermekkorban megjelenik.(1.5-2 éves kortól)

- d) **Frusztrációs agresszió:** a személyes cselekvési szabadságban való akadályozás következtében megnyilvánuló agresszió.
- e) **Explorációs agresszió:** az új környezet felderítése, a próbálgatások, kísérletezések minden új helyzetbe kerüléskor megfigyelhetők (pl.: a diákok új tanár érkezésekor kipróbálják, hogy meddig lehet vele „elmenni”, mekkora a tűrőképessége)
- f) **Szülői agresszió:** célja a viselkedés befolyásolása és szabályozása
- g) **Nevelői agresszió:** bonyolult viselkedésformák megtanítása során alkalmazott nevelési forma (pl.: legyintés, kioktatás, fegyelmezés)
- h) **Normatív vagy morális agresszió:** normák, szabályok betartatása a csoporton belül
- i) **Agresszió a kívülállókkal:** külső csoportba tartozó személyek ellen irányuló ellenségeskedés (pl.: „A” és „B” osztály versengése)
- j) **Autoagresszió:** saját testre irányuló agresszió (pl.: körömrágás, szájharapdálás, hajtépegetés, önvagdosás)

3. Az agresszivitás kialakulásában szerepet játszó tényezők

3.1 Elsődleges szocializációs közeg

Az agresszió kialakulásában több tényező is szerepet játszik, minden ember agresszióval születik. Az első sírásunk és a gyermekek táplálkozása a szopás is mind agresszív reakció. Fejlődésük során mind a mozgásban, a táplálkozásuk során, ahogy az ételt és egyéb játékokat követel megjelenik újra a jelenség. Az erőltetett etetés, biliztetés mind hozzájárul ahhoz, hogy a gyermekekben agressziót feszültséget váltsunk ki, amely kihatással lesz a későbbi fejlődése és élete során. (Horváth-Szabó & Vigassyné Dezsényi, 2001)

Megfigyelhető, hogy az agresszió kialakulásához szorosan összekapcsolódik a család. A család szerepe nagyon fontos, a gyermekek születésüktől fogva szüntelenül figyelik az őket körülvevő környezetet. Az édesanyját, édesapját, testvéreit, majd a nagyszülei viselkedésformáit. A nap mint nap látott dolgok bevésődnek neki, és előbb-utóbb az ő viselkedésében is megjelennek majd. A gyermekek mindet éreznek, és látnak, amik körülöttük zajlik. A gyermekek képesek megérezni, a családtagok fájdalmát, bosszúságát, nyugtalanságát, elfolytott érzelmeit, még ha a szülő próbálja elnyomni magában ezeket az érzéseket, érzelmeket.

A gyermekkori agresszió kiváltó oka lehet, a fájdalom, bosszúság, sikertelenség, (ledől a játékepítmény), hogyha a szülő korlátozza a gyermek akaratát, így az önállósodás elősegítése helyett türelmetlenség jelenik meg. (HorváthSzabó & Vigassyné Dezsényi, 2001)

A túlzott féltés és szigor, kiegyensúlyozatlan környezet is mind szerepet játszik abban, hogy a gyermek később erőszakossá váljon. Az is szerepet játszhat, ha a gyermek úgy érzi, hogy nem foglalkoznak vele, háttérbe szorul és úgy látja, hogy elhanyagolták.

Kamaszkorban, ha a szülők megszegényítik a gyerekeiket, akkor kialakul egy alárendelt viszony a szülő és a gyermek között. A harag érzete, a frusztrált állapot büntudatot kelthet a gyermekben, ami ahhoz vezet, hogy a kortársaihoz képest agresszívabb lesz. A családi minták mellett fontos tényező az otthon légköre.

3.2 Másodlagos szocializációs közeg

A gyerekek életében a családjuk mellett már kicsi koruktól kezdve megjelenik a kortárscsoport. Az iskolákban együtt játszanak, beszélgetnek, közösen szórakoznak. A diákok a közösségi életbe beleviszik, azt az otthon tanult viselkedést, amit a szüleiktől sajátítottak el. Ezért annyira fontos szempont, hogy milyen barátokat választanak maguk köré. (Veczkó, 2007) A szocializációs folyamatok során ügyelnünk kell arra, hogy a gyerekek milyen társat találnak maguknak. Általánosságban azok a fiatalok, akik szerető családban nevelkednek fel, a társadalmi normák szerint olyan barátokat fognak maguknak választani, akikkel közösek az érdeklődési körük, és megértik egymást. A nehezebb sorsú gyermekek hajlamosak olyan baráti kapcsolatokra szert tenni, akiknek hasonló viselkedési formáik vannak. Hasonló életkörülmények közül származnak, valamint a családi háttér is hasonló (veszekedések, viták, nehéz megélhetés). Így nem helytálló az a megfogalmazás, hogy a gyereket a kortárscsoport tagjai változtatják meg, hiszen saját maga az a személy, aki olyan barátokat választ magának, akik hasonló személyiséggel, és élethelyzettel rendelkeznek. Ennek köszönhető az is, hogy a társaságok között, rendszeressé válik az utánozás folyamata, valamint a gúnyolódás, és a piszkálódás, így a konfliktus helyzet egy agresszív magatartási formában nyilvánul meg. A diákok hajlamosak arra, hogy bántsák azokat a társaikat, akik náluk gyengébbek, vagy nem az ő életformájuk szerint élnek. Az ugyanolyan korban lévő diákok, gyakran közösisítik ki azokat a társaikat, akik számukra nem megfelelően viselkednek, máshogy öltözködnek, vagy nem azt teszik, amit parancsolnak nekik. (Solt, et al., 2009)

Angol kutatók (150 család vizsgálata alapján) négy olyan tényezőt jegyeztek fel, melyek együttvéve erősen kapcsolódtak a gyermekkori viselkedési problémákhoz (Rutter és mtsai, 1975; Kopp és Kaler, 1989).

- A családi konfliktusok.
- A szülők szociális devianciája, akár bűnözésben, akár pszichiátriai problémákban nyilvánul meg.
- Társadalmilag hátrányos helyzet (alacsony jövedelem, rossz lakáskörülmény, sok hasonló korú gyerek).
- Rossz iskolai környezet (szegényes iskolai környezet, a helyi iskola nem megfelelő minősége, az alacsony szintű oktatás, a személyzet gyakori cserélődése).

Összegezve elmondható, hogy az agresszió kialakulásában egyrészt a tanult tényezők (a modellkövetés, és a negatív azonosulás), az örökletes tényezők, és valamilyen negatív környezeti hatás állhat.

II. A ZAKLATÁS - BULLYING

1. Mi az iskolai zaklatás?

A zaklatás (bullying) természetét angol nyelvterületen Thomas Hughes 1856-ban megjelent regényéből ismerik. A jelenséget valószínűleg mindenki ismeri a saját iskolai tapasztalataiból. Egy gyengébb, magát megvédeni képtelen gyereket a többiek különböző módokon, újra meg újra bántanak, megaláznak, gyötörnek, lelkileg, de gyakran testileg, fizikailag is. Saját anyanyelvünkön hívhatjuk mindezt kipécézésnek, szekálásnak, „rászállás”-nak, piszkálásnak, bántalmazásnak vagy zaklatásnak. Bár mindenkinek van hétköznapi elképzelése erről, a téma tudományos körülhatárolása, a fogalom tartalmának pontosítása a tudományos életben viszonylag hosszú időt vett igénybe.

Az elmúlt évtizedekre visszatekintve, több megforgalmazás is született arra, hogy mi is az iskolai zaklatás. Az iskolai zaklatás, bullying, láthatjuk nem csupán a jelenkor problémája, a jelenség tanulmányozását az 1970-es évek végén kezdték meg ismét felkutatni. A problémával azért kezdtek el foglalkozni, mert 1982 végén Norvégiában három 10-14 éves fiú öngyilkosságot követett el, valószínűleg azért, mert társaik zaklatták őket. A legismertebb a svéd származású norvég kutató, Dan Olweus, aki az iskolai erőszak egy speciális kategóriáját kutatta 25 éven át. A nevéhez fűződik az iskolai erőszak (school violence), az iskolai zaklatás (school bullying) témájával foglalkozó, szisztematikus kutatása, valamint egy olyan kérdőív (Zaklató/Áldozat Kérdőív) és komplex prevenciós program kidolgozása, amely a különböző országokban is hasznosíthatónak bizonyult. Nevéhez kapcsolódik az iskolai zaklatás pontos definíciója, amely különbséget tesz, differenciál a kortársak közötti erőszakoskodás és az erőszak más fajtáitól. (Olweus, 1999) Az iskolai zaklatás vagy elnyomás Olweus (1999)

megfogalmazása szerint a következő: „A diákot zaklatás vagy elnyomás éri akkor, ha ismétlődően és hosszú időn keresztül negatív cselekedeteknek teszi ki egy vagy több más diák. Negatív cselekedetnek minősül, ha valaki szándékosan, sérülést vagy kényelmetlenséget okoz - vagy próbál okozni – másnak, ami tulajdonképpen megegyezik az agresszív viselkedés definíciójával. (Olweus, 1973) Peter K. Smith és Sonja Sharp kiegészítette még azzal, hogy az erőszak központi eleme nem más, mint az erővel való szisztematikus visszaélés (systematic abuse of power). Az áldozat képtelen arra, hogy önmagát megvédje, fizikailag is gyengébb társainál, valamint túlerőben vannak a zaklatók. (Smith & Sharp, 2002)

Három speciális feltételnek kell teljesülnie:

- *az agresszív viselkedés vagy sérelem okozása szándékos.*
- *Ismétlődően és hosszú időn keresztül követik el.*
- *Olyan kapcsolatban zajlik, ahol a hatalmi egyensúly hiányzik.*

2. Az iskolai zaklatás típusai

Azért fontos a zaklatás különböző formáiról beszélnünk, hogy felismerhessük ezeket akkor is, amikor nem mutatkoznak meg nyilvánvalóan, szembetűnően. A szakirodalmakat áttekintve, megjelenési formáját, jelentéstartalmát tekintve többféle megközelítéssel találkozunk. A leggyakrabban alkalmazott tipizálási szempontja a direkt és az indirekt formáknak a megkülönböztetése. (Rivers & Smith, 1994)

A direkt zaklatásról akkor beszélhetünk, ha az áldozat személyére irányul nyíltan a negatív cselekedet, tehát közvetlen és nyilvánvaló a cselekmény. A megnyilvánulási fajtáit tekintve, lehet fizikai (lökdösés, köpködés, bántalmazás), de lehet nem- fizikai is, ezen belül verbális (csúfolás, fenyegetés), vagy non-verbális (grimaszolás). A verbális agresszió, mindig egy olyan személy felé irányul, aki frusztrációt vált ki az elkövetőkből.

Indirekt zaklatás esetén hiányzik az interakció az áldozat és a zaklató között, így nem mindig nyilvánvaló, hogy ki is a zaklató. Leggyakrabban a célszemély szociális kapcsolatrendszerét célozza meg. (Körmendi & Szklenárik, 2012)

1. Verbális, azaz szóbeli zaklatás:

- Nemtől függetlenül a legelterjedtebb forma, súlyos károkat okozhat visszakövethetlensége miatt.

- Könnyen észrevétlen marad, nem kerül nagyobb erőfeszítésébe a zaklatónak, gyors és hatásos, hiszen nagy szenvedést tud okozni.
- A legnagyobb veszélye, hogy a gyermek önértékelését rombolja, mely még kialakulatlan, nem elég stabil ahhoz, hogy függetleníteni tudja magát a bántó jelzőktől.
- Jelenthet sértegetést, gúnyneveket, megalázó megjegyzéseket, kritizálást, csúfolást, szexuális töltetű célzást, káromkodást.

2. Fizikai zaklatás:

- A zaklatás leglátványosabb, könnyen felismerhető formája.
- Általában nem az első lépés, gyakran megelőzi verbális vagy/és kapcsolati abúzus. Fiúk körében gyakoribb, ám a kor előrehaladtával előfordulása ritkul.
- Jelenthet pofont, verést, fojtogatást, bökődést, rugdosást, harapást, csipkedést, karmolást, fojtogatást, köpködést, erőszakos korlátozást, személyes tárgyak eltulajdonítását, megrongálását.

3. Kapcsolati zaklatás:

- Alkalmazói el akarják utasítani, szigetelni az áldozatot, vagy tudatosan tönkretenni barátságát.
- Külső szemlélő számára nehezen észrevehető, egészen finom jelzések is kifejezhetik: lenéző tekintet, fintor, sóhaj, szemöldökráncolás, megvető mosoly, ellenséges gesztusok.
- Lányok körében ez a típusú bullying jellemzőbb.
- A kamaszkor elején, amikor a gyermekek testi, mentális, érzelmi változásai és nemi érése kezdetén képesek a legerősebb hatást kifejteni a kapcsolati zaklatások. A tizenéves koruk kezdetén keresik önmagukat, és mindenáron el akarják nyerni társaik elfogadását. Ilyenkor ez a zaklatás pusztító hatású lehet.
- Jelenthet kirekesztést, elutasítást, pletykák terjesztését, barátok ellenhangolását.

4. Internetes zaklatás (cyberbullying):

- Az információs és kommunikációs technológiák rosszindulatú és ismételt felhasználása egy egyén vagy csoport által mások fenyegetése érdekében.

- Súlyosbítja a károkozást, hogy az interneten vég nélkül, gyakran nagy közönség előtt zajlik a bántalmazás.
- Mivel a gyerekek nagy része rendelkezik okostelefonnal, melynek internet hozzáférése van, az áldozat az iskolán kívül sincs biztonságban, mert online formában (blogok, webhelyek és csevegőszobák) bármikor elérhetik őt, akár olyankor is, mikor a szobája "biztonságában" tartózkodik.

A vizsgálatunkat a közeljövőben a cyberbullying területére is szeretnénk kiterjeszteni.

Bántalmazás célja: A bántalmazó szándéka, a bántalmazott megfélemlítése és állandó bizonytalanságban tartása.

2.1 Bántalmazás megjelenésének formái

Lelki erőszak: "szavakkal való verés", kegyetlen sértések, megalázás, a bántalmazott fél érzelmeinek figyelmen kívül hagyása, gúnyos megjegyzések, lekezelő bánásmód, kritizálás, szidás, áldozat folyamatos hibáztatása.

Testi erőszak: Könnyű testi sértéstől egészen a halálos sérülések okozásáig terjed, ide tartozik a tárgyakkal dobálás, ellökés, szorongatás, ütés, verés, rúgás, folytogatás, fegyverrel való visszaélés stb. A testi erőszak szinte soha nem fordul elő önmagában, lelki terror nélkül.

Szexuális erőszak: A szexuális erőszak után a bántalmazott fél félelmet, szégyent, büntudatot érez. Azt éli, meg hogy tehetetlen, képtelen befolyásolni a történeteket vagy elmenekülni. (tárgyasítva érzi magát)

Gazdasági erőszak: A bántalmazó fél nem engedi, hogy a másik fél dolgozzon, tanuljon, önálló jövedelme legyen, vagy ha van pénz forrása, azt elveszi tőle. Minden kiadást, amire a másik fél kér pénzt, megkérdőjelez, elszámoltatja, vagy nem ad pénzt. A pénzzel kapcsolatos döntéseket egyedül hozza meg.

2.2 Figyelmeztető jelek

Az odaadó szülői gondoskodás ellenére is előfordulhat, hogy egy gyermek az iskolában bántalmazás áldozatává válik. A szégyenérzet miatt, a gyerekek azonban sok esetben nem merik elmondani otthon, hogy bántották őket. Ha a gyermek nem szeretné megosztani saját élményeit, sokat segíthet, ha egy témába film vagy mese kapcsán kezdünk el vele beszélgetni az agresszióról. Nem mindig könnyű felismerni, ha egy gyermek iskolai bántalmazás áldozatává

válik. Az is előfordulhat, hogy egy diákot bántanak és ő maga is bánt másokat (ők a bántalmazó áldozatok). A bántalmazásnak egyértelmű külső jelei nincsenek.

2.3 Bántalmazásra utaló jelek lehetnek:

Külső:

- Megmagyarázhatatlan zúzódások, sérülések a gyerek testén
- Törött vagy elveszett értéktárgyak

Pszichológiai:

- Fáradtság, levertség, idegesség
- Szorongás
- Alvászavarok
- Az étkezési szokások változása

Testi tünetek: fej-, hasfájás

Viselkedéshez kapcsolódó:

- A gyermek félti a telefont, laptopot vagy Tab letet, illetve a szokásosnál több idő tölt ezekkel
- A gyermek visszahúzódóvá válik
- A gyermek, otthon agresszíven viselkedik

Iskolához kapcsolódó:

- Az iskolai teljesítmény romlása
- A gyermek kevésbé hajlandó beszélni a napjáról, illetve védekezik, ha erről kérdezik
- Iskolakerülés, a gyermek mentségeket keres, vagy azt állítja, hogy rosszul érzi magát, csakhogy ne keljen iskolába mennie.
- A gyermek kevesebbet beszél a barátairól, és a szokásosnál kevesebbet találkozik velük.

A fenti viselkedést okozhatja más is, tehát nem vonhatunk le túl korán következtetéseket! Fel kell tenni a kérdést, hogy mi bánthatja még a gyermekét? Történt otthon valamilyen változás, például testvér születése, válás vagy külön költözés?

3. Az iskolai erőszak előfordulása, és gyakorisága

A nemzetközi és a hazai kutatók elsődleges legfontosabb kérdése az volt, hogy milyen gyakran szenvednek el, vagy követnek el bántalmazást a diákok, és mennyire súlyos a probléma. Az eredményeket tekintve azonban még az azonos országokban elvégzett kutatások sem mutattak hasonlóságot. Amit biztosan állíthatunk, hogy a kutatók a zaklatást minden

vizsgált ország oktatási intézményeiben megtalálták, ami hatalmas gondokat okoz a gyermekeknek. Az előfordulási gyakoriságukat befolyásolhatják, a kulturális, gazdasági tényezők. Függ attól, hogy a szubkultúra mennyire fogadja el az adott konfliktus-megoldási módszert, emellett milyenek a kulturálisan elfogadott gyermeknevelési módszerek. Országoként eltérő a jogi szabályozása vonatkozik az iskolai erőszakra. A nemzetközi és a hazai kutatások adatait nehéz összevetni, mert nem csak a módszerekben, mintanagyságokban különbözhetnek, hanem az értelmezési kereteik is változatosak.

3.1 Nemzetközi adatok

Norvégiában már az 1980-as évek elején érdeklődést keltett a szülőkben, tanároknak, médiában a probléma súlyossága, azonban az illetékesek hivatalosan nem foglalkoztak a jelenséggel. Az áttörés 1982 végén történt, amikor is három fiatalos fiú öngyilkosságot követett el, melynek háttérben a kortársak súlyos zaklatása, megalázása állhatott. Az illetékes szervek a tragédiát követően 1983-ban országos kampányt indítottak melynek keretein belül Dan Olweus a saját fejlesztésű kérdőívét alkalmazva Norvégia mellett Svédországban is kutatásokat végzett. Norvégiában 715 iskolából 130 000 diákra kiterjesztette a vizsgálatát melyből azt állapította meg, hogy a diákok hozzávetőleg 15 %-a érintett valamilyen rendszerességgel az abúzusból. A gyerekek 7 %-a zaklató, és 9 %-a áldozat, az összes diákot figyelembe véve az 5%-a komolyabb, hetente egyszer előforduló zaklatást élt át. A korcsoportos eloszlást tekintve, az alsóbb évfolyamos diákok érintette leginkább a zaklatás, melyért a idősebb korosztály a felelős. (Olweus, 1999) A kampányok fokozatosan keltették fel más országok figyelmét is, így előtérbe került ez a sokak által háttérbe szorított jelenség. Skandinávia után Nagy-Britanniában, USÁban, majd Kanadában, Ausztráliában, Ázsiában, és Európa számos országában is fontos szerepet kapott az erőszak felderítése. A School Health Promotion Study kutatás során 1995-ben 8787 főt, míg 1997-ben 17 643 diákot vontak be 14-16 éves korcsoportokig. A kutatásból megállapítható, hogy a vizsgált egyének 5 %-a gyakran zaklató, 6 %-a áldozat, míg 2%-a a zaklató áldozatok közé tartozik. A gyerekek csupán 45%-áról volt elmondható, hogy ritkán él át zaklatást. A Nemzeti Jólét és Egészségfejlesztési, Kutatási Központ 2001-ben szintén Finnországban végzett kutatása alapján, a 9.osztályos diákokat célozta meg, megállapította, hogy a 53 394 fő 8%-át legalább heti rendszerességgel zaklatják. (Buda, 2015)

Az UNICEF legújabb, a tanévkezdés idején nyilvánosságra hozott jelentéséből kiderült, hogy százötven millió gyereknek, a 13-15 év közötti diákok felének volt már része iskolai

erőszakban. Magyarországon a kamasz diákok 25%-a nyilatkozott úgy, hogy bántalmazták az elmúlt néhány hónapban az iskolában, 38%-uk pedig verekedett az elmúlt egy évben.

3.2 A zaklatás kutatása Magyarországon

Viszonylag korán, autentikus forrásból szerezhettünk tudomást arról, mi is az iskolai zaklatás: 1999-ben jelent meg az Educatio folyóirat Agresszió tematikus számában Dan Olweus Iskolai zaklatás cikke. A cikk semmilyen érdeklődést nem váltott ki. Az első magyar nyelven kiadott könyv a témában Karl Dambach Pszichoterror (mobbing) az iskolában c. munkája volt, amelyet hasonló érdektelenség övezett.

A WHO (World Health Organization) világszervezete 1998 elindított egy nemzetközi felmérést az iskolai erőszak vizsgálatára, melyben Magyarország is részt vett. A WHO eredményei szerint a magyar iskolások 80 %-át sohasem bántalmazták, 15,2 %-nál már előfordult. A rendszeresen bántalmazottak aránya 5,2 %. A diákok 75,5 % sosem bántalmazta társait, míg 20 %-uk volt, akik már bántalmaztak másokat. És az résztvevők 4,7 % nyilatkozott úgy, hogy rendszeresen bántják társaikat. (Buda, et al., 2008)

A legelső kutatás a témában 2004-ben zajlott, egy kisebb mintás, nem reprezentatív vizsgálat, amelyet Figula Erika a terület első felfedezőjeként 2004-ben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében végzett kérdőíves felmérést, kis minta elemszámmal, mely a megye állapotát reprezentálja. Buda Mariann (2015) 2008-ban Hajdu-Bihar megyében végzett munkatársaival anonim kérdőíves vizsgálatot, a bántalmazást ebben a vizsgálatban sem próbálták meg definiálni az előző vizsgálatához hasonlóan, inkább a körülírás, és események felsorolásával próbáltak információkat szerezni. A válaszadók a leggyakoribb zaklatási formaként a csúfolást (50,9 %) nevezték meg, ezt követően kiközösítést (26,2 %) enyhébb bántalmazásokat (24,3%) pletykák terjesztését (22,5%) rongálást (21,7%) és a veréseket (18,4%) és a fenyegetéseket (15,0%). A cyberbullying áldozatává csupán 1-2 gyermek vált. (Buda, 2015)

III. Az iskolai erőszak szereplői

A kutatások kezdeti szakaszában három magatartástípust különböztettek meg: **az áldozat, a zaklató, és a szemlélő**. Később megfigyelték, hogy nem elég pontos ez a három kategória, mert kevert típusú magatartásformák is jelen vannak a társadalomban, akik életszakaszukban váltakozva a bántalmazói és az áldozati szerepek között mozognak.

1. Áldozat

Az áldozatok azok a személyek, akik a bántalmazást elszenvedik. Jellemzően különböznek valamennyire társaiktól, az elkövető ezt a különbséget szemeli ki. A kutatások alapján az elkövetők áldozataikat külső jegyeik alapján választják ki, (szemüveges, fogyatékos) azonban a belső tulajdonságai (visszahúzó) is közre játszhatnak. A kortársaik között kitűnhetnek, önbizalomhiánnyal, zárkózottsággal, valamint a szociális kompetenciájuk is alacsonyabb. Azok a gyermekek, akik áldozattá válnak, gyengébb védekezési mechanizmussal rendelkeznek, nehezen tudják magukat megvédeni az őket érintő atrocitásoktól, így a lelki ellenállóképességük, és az önbizalmuk tovább csökken. A passzív áldozatok beletörődnek helyzetükbe, és elfogadják az elkövető provokációját, hajlamosak behódolni, és nem képesek megálljt parancsolni, így egyre jobban elszigetelődnek társaiktól. Ezzel ellentétben vannak, akik agresszívan reagálnak a kialakult helyzetre, képesek fizikálisan és verbálisan visszaütni. (Dr. Homoki, et al., 2017) A fizikai sérülések mellett biológiailag, szomatikusan is sérülnek, fejfájásra, alvászavarra, hasfájásra panaszkodnak. Nem mernek segítséget kérni, mert szégyellik, hogy áldozattá váltak, és a megtorlástól is félnek. Ezek a gyermekek, akiket nap, mint nap megalázás, fenyegetés ér képesek önmaguknak is ártani, hogy véget érjen ez az ördögi körforgás.

2. Zaklató (basa/basák)

Az erőszakos cselekmény második fontos szereplője maga az elkövető, jellemző rá, hogy agresszívan nyilvánul meg a társaival és környezetével szemben. Impulzív, és késztetést éreznek arra, hogy mások felett uralkodjanak. Az áldozataik felé nem tudnak együttérzést mutatni, mivel alacsony az empátiás készségük. Örömet lelnek abban, ha másokat bánthatnak. A zaklatót, két-három főből álló csoport veszi körül, ők támogatják a cselekedeteiben. A fiú elkövetők szempontjából nagyobb fizikai erő jellemző, áldozatukhoz képest. (Olweus, 1999) Az agresszív viselkedésük mellé, általában pozitív érzet társul. Problémamegoldásként csak az erőszakot ismerik, úgy gondolják, ezzel mindent el tudnak érni. Azokat a zaklatókat, akik részesei az eseménynek, de ők maguk csak szemlélőként vannak jelen, passzív zaklatónak nevezik. (Dr. Figula, 2004)

Barbara Coloroso (2014) hét típusát különbözteti meg:

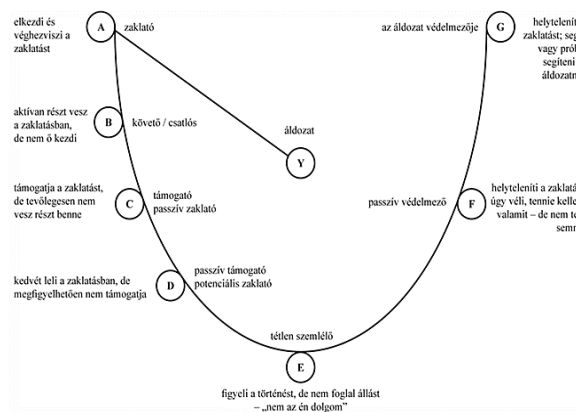
1. A **magabiztos zaklató**, aki előjogokat tulajdonít magának, erős egyéniség, a hűség és a tisztelet ismeretlen számára.

2. A **társalgási zaklató**, pletykák terjesztésével, kiközösítéssel próbálja kizárni áldozatát. Alattomos, és manipulatív személyiségvonások jellemzőek rá.
3. A **profi zaklatók**, nem mutat érzelmeket, a gonoszság, és a bosszúvágy hajtja.
4. A **hiperaktív zaklatónak** nehezen megy a tanulás, a legkisebb provokációra is agresszíven reagál, mások hibáztatásával tereli el magáról a gyanút.
5. A **szenvedő zaklató** áldozat és zaklató is egyszemélyben, zaklatótól kapott fájdalmakat adja tovább nála gyengébb személyeknek.
6. A **zaklatók csoportja**, együtt választják ki a bűnbakot, azért vannak csoportban mert külön-külön nem lennének képesek elkövetni a bántalmazást.
7. A legutolsó csoport pedig a **zaklatók bandája**, akik egyben szövetségesek, a hatalomszerzés a fő céljuk, és az uralkodás. (Coloroso, 2014)

3. Szemlélő

A szemlélőket, a szakirodalom szemtanúként is emlegeti, ők azok aktívan és passzívan vehetnek részt a bántalmazásban. A szemtanúk háromféle módon reagálhatnak az eseményekre. A zaklatót támogatja, együttérez az áldozattal, vagy csak tétlen szemlélő. A zaklatókat támogató csoportot, további alcsoportokra bontották, a csatlósok, passzív zaklatók, illetve passzív támogatókra. A csatlós ténylegesen részt vesz a bántalmazásban, de nem meghatározó szerepben, nem ő kezdeményezi a támadást csak betársul az elkövető mellé, és támogatja tetteiben. A passzív zaklató fizikailag nem bántalmaz, csak verbálisan támogatja bátorítja az elkövetőt, az agresszív viselkedésre. A passzív támogató, csak lélekben támogatja a zaklatót így részesül közvetetten az elkövető szociális hatalmából. Az áldozatokat védelmezők csoportjában, az aktívan résztvevők azok a személyek, akik magas szintű empátiával rendelkeznek, nyíltan vállalják, hogy segítenek a bajba jutott áldozatnak, nem félnek az elkövetőktől. A passzív vagy tétlen szemlélők ugyanúgy elutasítják az erőszakot, azonban tartva attól, hogy később őket is atrocitás érheti, ha most segítséget nyújtanak, csak úgy tesznek, mint ha semmi sem történne, nem reagálnak a körülöttük zajló eseményekre. Szeretnének kimaradni az erőszakból, és így a tétlenséget tartják a legjobb megoldásnak. A segítség elmulasztásának oka lehet az is, hogy a szemtanú attól tart, hogy csak ront a helyzeten ha közbelép, vagy nem készítették fel a szülei, pedagógusai, az ilyen helyzetek kezelésére. (Buda, et al., 2008) (Nagy, et al., 2012) Azok a gyermekek, akik nem nyújtottak segítséget a kortásaiknak rosszul érezhetik magukat, büntudat gyötörheti őket. A szemtanúk, akik csak kinevették, vagy gúnyolódtak később az áldozaton, nagy eséllyel válhat belőlük is elkövető.

1. ábra

A zaklatás köre (Olweus, 2003, 15 o., Buda és mtsai, 2008, 20 o.)

IV. Az iskolai zaklatás következményei

Megismerve az iskolai zaklatás résztvevőinek bizonyos jellemző tulajdonságait, láthatjuk, hogy igen változatos temperamentum és karaktervonásokkal rendelkeznek, de különböző csoportok esetében észrevehető egy bizonyos irányba mutató mintázat. Az ilyen jellegű agresszív történések minden szereplőre hatással vannak, de ahogyan a jellemzőkben, így abban is lehetnek eltérések, hogy mire milyen hatással vannak ezek az események. Az áldozatokra igen negatív hatással vannak, különösen, ha tartósan részesülnek ilyesmibe. A zaklatás következményei lehetnek például: érzelmi válaszként bosszúvágy, harag, önsajnálát. Ezen kívül kutatások kapcsolatot mutatnak ki az állandó aggodás, a lógás és a bántalmazás között, illetve, hogy a bántalmazottaknál az események alacsony önbecsüléshez, rossz fizikai egészséghez, pszichoszomatikus tünetekhez vezetnek, melyek akár hónapokig is fennállhatnak, még iskolaváltás esetén is. Ezek a hatások akár hosszú távon is kitarthatnak, a felnőttkor során is, ahogy arra Carlisle és Rofes is rámutatott, akik kutatása szerint azok a felnőttek, akik gyermekkorukban bullying áldozatai voltak magas szintű szégyenérzetet, haragot és kapcsolati problémákat mutatnak.

A bántalmazott fiatalok:

- nem tudják megvédeni magukat a bántalmazóval szemben, tehetetlennek érzik magukat, nem állnak ellen a támadásnak.
- gyakran alakul ki náluk lelki probléma(pl: depresszió és szorongás).
- kárt tehetnek magukban, ami szélsőséges esetben öngyilkossáig fajul.
- iskolai teljesítményük romolhat.
- általában magányosak, nehezen kötnek barátságot.
- a bántalmazás következményei hosszú távúak lehetnek, az elszenvedett traumák a serdülőkor későbbi szakaszait vagy a felnőttkori érzelmi életüket is befolyásolhatja.

1. A bántalmazás megelőzése

A kortárs bántalmazás nem csak intézményi kereteken belül iskolákban fordul elő, előfordulhat iskolával kapcsolatos szolgáltatások vonatkozásában is, nyilvános helyeken tömegközlekedési eszközökön, ifjúsági tevékenységek során. A bántalmazás sikeres megfékezésében az egész közösségre szükség van, valamint a gyermek- és ifjúsági szolgáltatási rendszernek, gyermekvédelmi intézményeknek is szerepet kell vállalniuk a prevencióban. A sikeres megelőzéshez, és kezeléshez nélkülözhetetlen a zéró tolerancia elvét követni, azaz bullying semmilyen formában és mértékben nem megengedett. (Dr. Homoki, et al., 2017)

A megelőzési programok fő célja, az agresszív viselkedések megelőzése, illetve a már kialakulóban lévő agresszív viselkedés megfékezése, kordában tartása. (Szilágyi, 2009)

A felismerést követően, az agresszív megnyilvánulások meggátolása a másik cél. Ennek viszont fő alapfeltétele, hogy a szülők és pedagógusok felvegyék egymással a kapcsolatot. Olyan bizalmi viszonyt kell kialakítani, ahol mindkét fél megbízik egymásban. A bizalmi kapcsolatok kiépítését követően, csökkenteni kell a veszélyes faktorokat, és helyette védelmező faktorokat kell biztosítani, hogy a folyamat jól működhessen. (Révész & Péley, 2007)

Olweus (1991) programjában három beavatkozási szintet és ehhez kapcsolódó konkrét cselekvéseket különít el:

Iskolai szint: olyan képzés és oktatás biztosítása, amely a szükséges készségeket felismerteti, megerősíti, fejleszti; célirányos felügyeleti rendszer biztosítása, fokozott ellenőrzési rendszer a szünetekben, a tanórán kívüli tevékenységekben; vonzó, speciális képességeket fejlesztő, társas készségek elsajátítását szolgáló szabadidős tevékenységek

biztosítása, kínálatának gyarapítása.(szülő-pedagógus találkozók, vita fórumok, probléma egyeztető és tisztázó megbeszélések.)

Osztályközösségi szint: egyértelmű osztályszabályok kialakítása, konzekvens érvényesítése; kooperatív tanulási technikák elsajátíttatása, gyakorlása; az osztályfőnök óra szerepének megerősítése; az iskolai bullying, következményeinek, káros hatásának tudatosítása az osztály szintjén; az erőszaktevők és a sértettek közötti mediáció szervezett rendszerének kimunkálása, hasznosítása; gyűlölködéstől és testi fenyegetéstől mentes szankciók alkalmazása; célirányos találkozók szervezése (szülők, tanárok, tanulók között).

Az egyén (tanuló) szintje:a támadók és az áldozatok konkrét problémáinak feltárása, tisztázó megbeszélése (tanulókkal, szülőkkel, a „kívülálló” célszeméllyel); személyre szóló segítségnyújtás, tanácsadás, útbaigazítás a támogató programok irányába. Szükség esetén új helyzetbe, környezetbe helyezés (iskolaváltás).

1.1 A preventív programoknak alkotórésze: ismeret átadás, attitűd formálás, viselkedéses készségek fejlesztése. (Jármi, 2019)

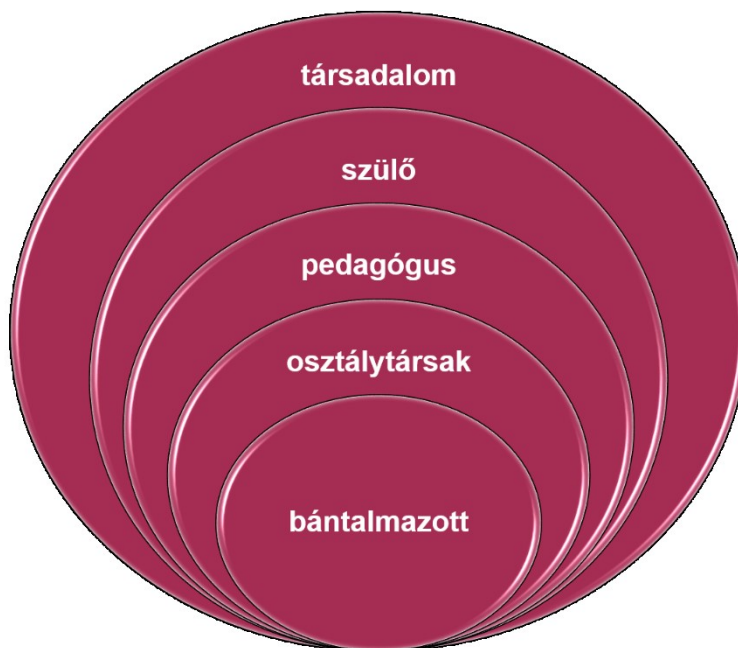
Kognitív szint: Tudatosítani kell a közösségben, hogy az iskolai bántalmazás komoly probléma. A diákokat, tanárokat, szülőket informálni kell a jelenség elterjedéséről, a kialakulásához vezető pszichológiai mechanizmusokról és annak következményeiről. Kiemelten fontos, a rejtett bullying bemutatása (cyberbullying). Hangsúlyozni kell, az áldozat érzéseit és szenvedéseinek súlyosságát. A csoport, közösség szerepét tisztázni szükséges az áldozat hibáztatása helyett.

Viselkedéses szint: Az érintetteknek tudniuk kell, mit kell tenniük, hogyha valakit bántalmaznak a környezetükben. Áldozatként, szemlélőként, tanárként, 23 szülőként hogyan lehet megállítani a bántalmazást, melyek a leghatékonyabb, de biztonságos védelmi/védekezési stratégiák. Fontos, hogy nem csak irányelvek bemutatása az elsődleges, hanem konkrét tanácsok adása. A védekezési stratégiákat ne csak elméleti szinten tudják a segítők, hanem gyakorlásra is legyen lehetőségük. Egyértelműen meg kell határozni, azt személyt vagy hivatalos szervet, akihez a bántalmazás megakadályozásában segítségért lehet fordulni.

Érzelmi, motivációs szint: Motiválni kell a diákokat, arra, hogy az elsajátított készségeket alkalmazzák is a mindennapokban. Éreztetni kell velük, és ösztönözni, hogy ilyen esetben nem számít árulkodásnak, ha kortársa bántalmazását jelenti a pedagógusának.

MEGOLDÁSA ÖSSZEFOGÁST IGÉNYEL

2. ábra

A bullying megoldási szintjei (saját szerkesztésű ábra)

3. Átfogó bullying -megelőző programok hazánkban

Az ENABLE ((European Network Against Bullying in Learning and Leisure Environments) az iskolai bántalmazás ellenes program, amelyet 2016-ban fejlesztettek ki, 2017 őszén hazánkban is bevezetésre került. Kamaszoknak tartanak osztályfőnökök, vagy iskolapszichológusok előadást, 10 alkalommal. A program során kétféle tematika választható: társas-érzelmi készségek fejlesztése, (SEL) vagy a bullying ellenes normaképzés. A program során egyéni, csoportos páros munka zajlik melyben a tanárok nyújtanak segítséget. Kész segédanyagok, filmek és képek állnak rendezésére a programba becsatlakozóknak. A program a szülők számára is segítséget nyújt, a nekik szóló kiadványok által. A folyamatban van továbbá egy online diagnosztikai eszköz, amellyel nyomon követhető a program eredményessége, az osztály belüli viszonyok. Az ENABLE képzések térítésmentesen elérhetőek, így nem terhelik az iskolákat. Bízunk abban, hogy minél több iskola fog részt venni a programban, és ezzel megelőzhetővé válik az iskolai erőszak. (Jármí, 2019)

A Békés Iskolák kezdeményezése rendszerszintű beavatkozást céloz meg, az iskola teljes közösségénél igyekszik változást elérni. Az iskola belső energiaforrását igényli, mert nem kínál kész programot, hanem a tájékoztató előadások képzések révén, alakítja ki a

szemléletváltást. Számukra a bántalmazás megelőzésének egyik kulcspontja a jól mentalizáló közösség kialakítása. A közösségformálás mellett, a társas-érzelmi készségek fejlesztése, erőszakmentes kommunikáció erősítésén keresztül érnek el. Mivel a kezdeményezés csak támpontokat biztosít, a saját iskolai program kidolgozása nagyon nehéz feladat. Kevés olyan intézmény van, akiknek megvan az ehhez szükséges elköteleződésük, és teherbírásuk, hogy önkéntesként belevágjanak egy ilyen nehéz feladatba. (Jármi, 2019)

Olweus Bullying Prevention Program

Valójában ezt az ismertetőt elsőként kellett volna szerepeltetnünk, hiszen a már sokszor említett, a bullying kutatásában úttörő Dan Olweus nevéhez fűződő komplex prevenciós programról van szó, mely Norvégiában működik. Egész iskolára kiterjedő, az iskola mindennapjaiba beépülő programról van szó, mely hangsúlyozza a tanárok felelősségét. 32 „Hinned kell, hogy a világ Teveled is ékes...” Célja az iskolai környezet megváltoztatása: egységes, egyértelmű szabályok kialakítása, tanárok pozitív modellként való megjelenítése elfogadó légkör kialakítása. Az iskola, az osztály és az egyén szintjén avatkozik be. Ami miatt mégis utolsóként szerepeltetjük, az, hogy a program Magyarországon még nem működik, nem elérhető, ebben az esetben kulturális adaptálás is szükséges lenne. Azoknak a pedagógusoknak azonban, akik most szeretnék az iskolai agresszió, bullying témában, és a megelőzés lehetőségeiben elmélyedni mindenképpen érdemes megismerni ezt a módszert, mivel „szülőházájában” 2001 óta eredményesen működik, és a program, valamint a létrehozója igazi „klasszikus” a témában. (www.olweus.org)

4. Hivatalos személyek az iskolában

Az Országgyűlés 2020 július elején fogadta el az iskolaőrség bevezetésére vonatkozó törvényjavaslatot. Az iskolaőrök jelenlétére azért van szükség, mert az elmúlt időszakban egyre több iskolai bántalmazás történt országszerte. Az erőszakos cselekedetek ne utólag és véletlenül kerüljenek a napvilágra, hanem a helyszínen, ha kell, akkor egy gyors, erős és hatékony intézkedést alkalmazva.

Az iskolaőr feladatai és jogai közé tartozik:

- felszólítsa az erőszakoskodót, hogy hagyja abba társa vagy tanára zaklatását
- igazoltasson
- feltartóztassa az erőszakoskodót, amíg a rendőrség megérkezik
- elsősegélyt nyújtson

- eltávolítson illetéktelen személyeket az iskola területéről,
- ha szükség van rá, akkor kényszerítő eszközt is használhat.

A fegyverrel nem, de gázspray-vel, gumibottal és bilincsel vannak felszerelve az iskolaőrök. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) szerint az egyenruhások feladata elsősorban az iskolai agresszió visszaszorítása, a tanárok és a diákok védelme. A szaktárca szerint tavaly mintegy 500 oktatási intézmény igényelte iskolaőrök jelenlétét, végül az őszi tanévkezdéskor 478 helyen léptek szolgálatba, 55 intézményben pedig nem tudták betölteni a pozíciót.

5. Segítségek

Kék Vonal

24 év alatti fiataloknak nyújt segítséget és meghallgatást, a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítványt a 116-111-en (országosan hívható napi 24 órában, körzetszám nélkül, névtelenül és ingyenesen). Az alapítvány online is elérhető a www.kek-vonal.hu weboldalon keresztül, ahol az anonim chat szobában vagy e-mailben is kérhet segítség a rászoruló.

Stop bullying videó

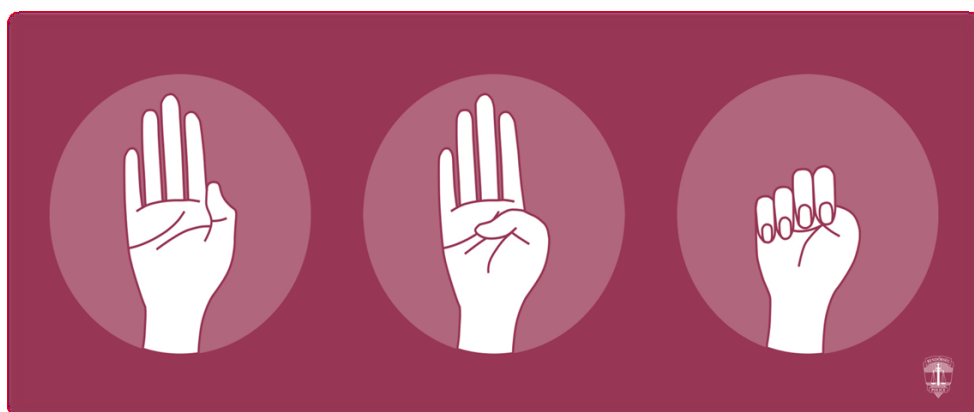
Tandem az iskolai bullyingról.

https://eduline.hu/kozoktatasi/20211117_stop_bullying_video

Néma segélykérés

Nyitott tenyér, hüvelyujj behajlítva végül a kéz ökölbe szorul, ez az egyszerű mozdulat, néma segélykérés. Ezt bárki használhatja arra, hogy figyelmeztesse a körülötte lévőket némán, hogy segítségre van szüksége.

3. ábra

Néma segélykérés

Az UNICEF Magyarország **HelpAPP** nevű telefonos alkalmazása a kezébe adja a segítséget, ha bántanak vagy támogatásra van szükséged.

4.ábra

HelpAPP nevű telefonos alkalmazás

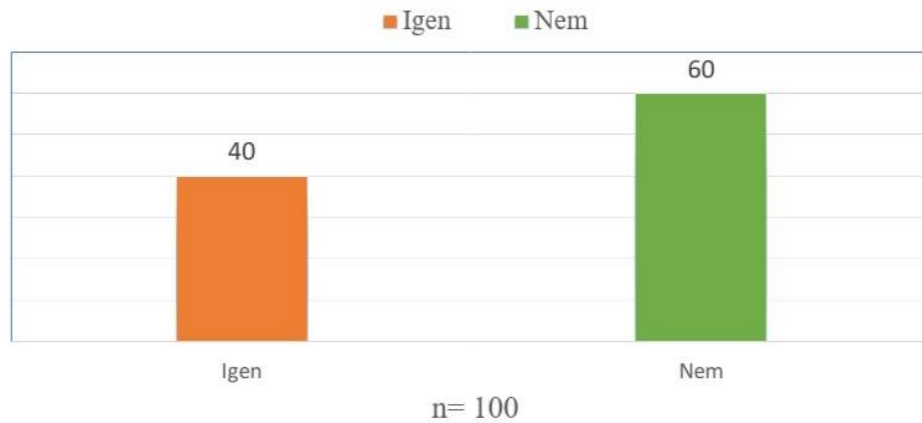
SAJÁT VIZSGÁLATUNK BEMUTATÁSA

Online vizsgálatunk során egy 20 zárt kérdésből álló kérdőívet állítottunk össze, amelyet főleg ismerőseink körében terjesztettünk, (általános és középiskolások), amelyet többnyire lányok töltöttek ki. Vizsgálatunkban ezért nem tértünk ki a szakirodalomban, oly sokszor taglalt nemek közötti különbségekre. Tapasztalatunk az, hogy a lányok körében ugyan úgy jelen van a bullying, mivel korunk legnagyobb kihívását a kinézet és a másság jelenti.

Dolgozatunk további részében a kapott eredményeket ábrák segítségével szemléltetjük.

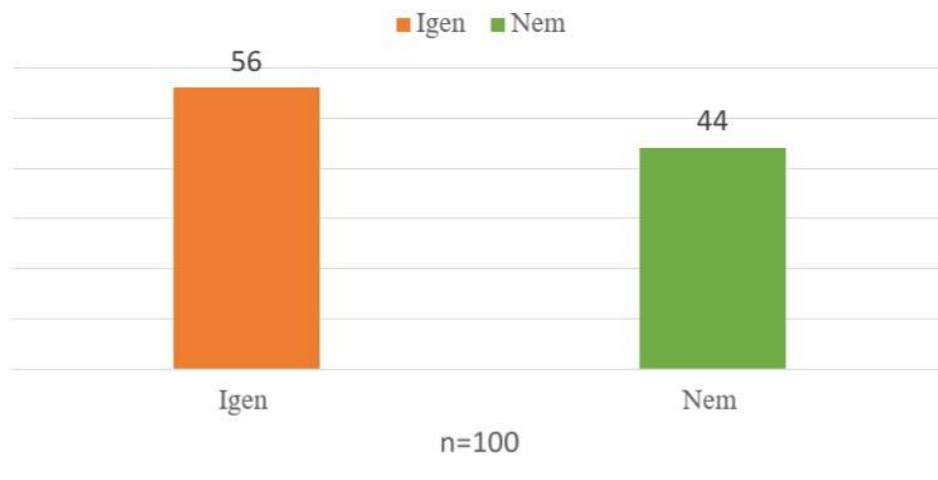
A végén három esztanulmányt is ismertetünk, amelyek közvetlen környezetünkben, jelenlétünkben zajlottak.

1. ÁBRA
AZ ISKOLÁBAN BÁNTANAK/ BÁNTOTTAK?

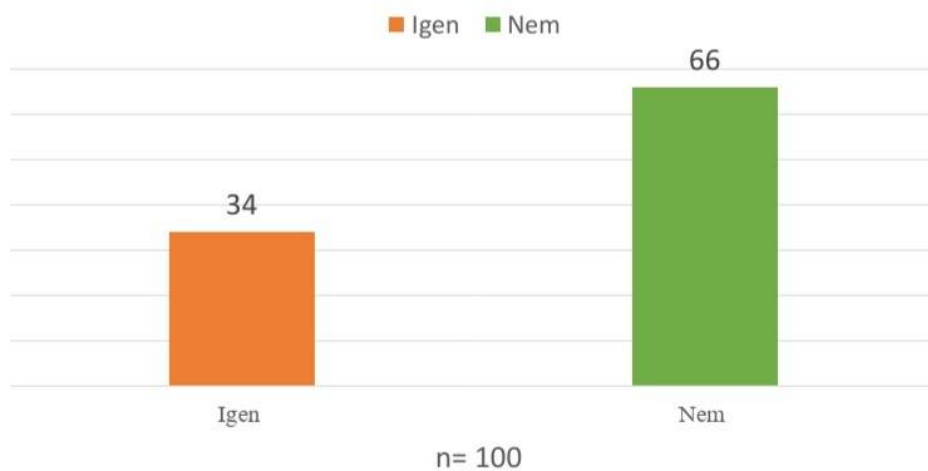
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 40%-át bántják/ bántották, 60%-át pedig nem.

2. ÁBRA
HA BÁNT VALAKI GYENGÉNEK ÉRZEM MAGAM MÁSOK ELŐTT.

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 56%-a gyengének érzi magát mások előtt, 44%-a pedig nem.

3. ÁBRA
HA BÁNT VALAKI, MÁSOKON TÖLTÖD KI A DÜHÖDET?

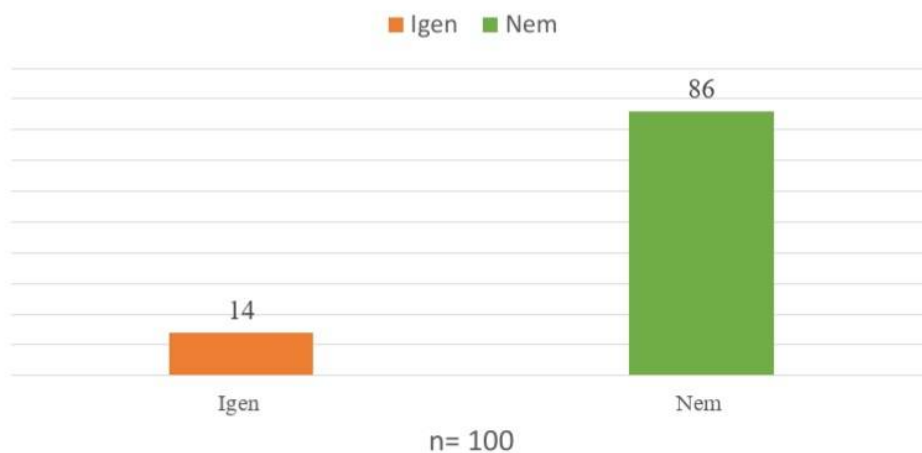
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 34%-a másokon tölti ki a dühét, 66%-a pedig nem.

4. ÁBRA:
AZÉRT BÁNTANAK MERT KITŰNÖK KÖZÜLÜK

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 40%-át azért bántják, mert kitűnik a többiek közül, 60%-át pedig más miatt.

5. ÁBRA
GYAKRAN BÁNTANAK/ BÁNTOTTAK?

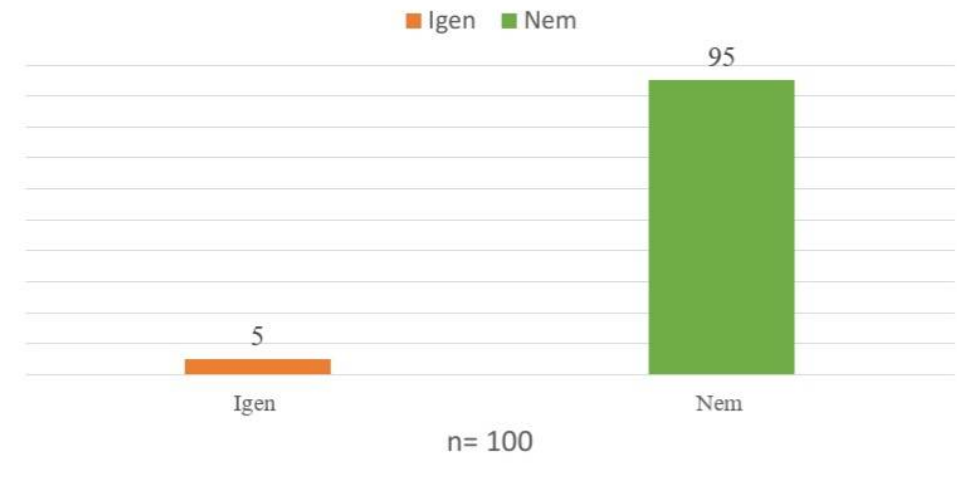
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 14%-át gyakran bántják, 86%-át pedig nem olyan gyakran.

6. ÁBRA
CSÚNYA SZAVAKKAL ILLETNEK.

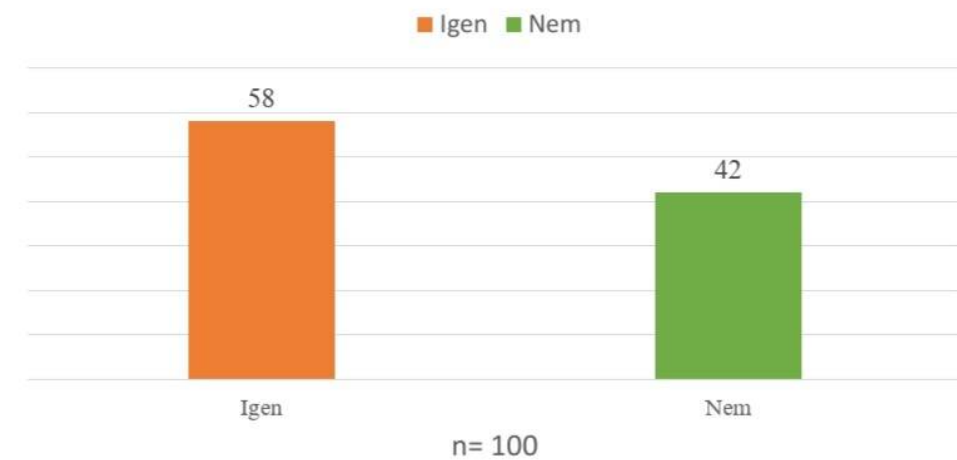
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 40%-át csúnya szavakkal illetik, 60%-át pedig nem.

7. ÁBRA
FIZIKAILAG IS BÁNTANAK/ BÁNTOTTAK?

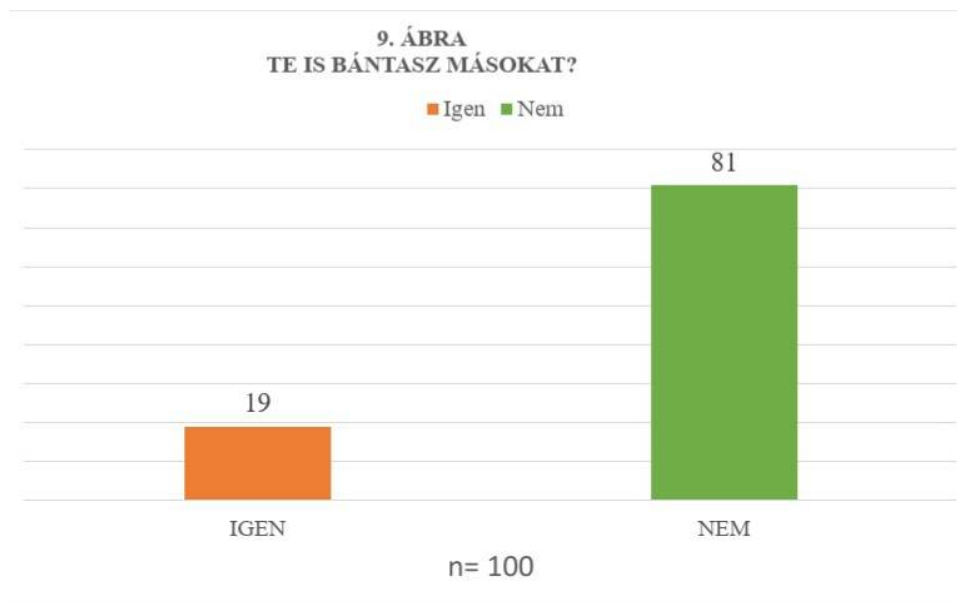

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 5%-át bántják fizikailag, 95%-át pedig nem.

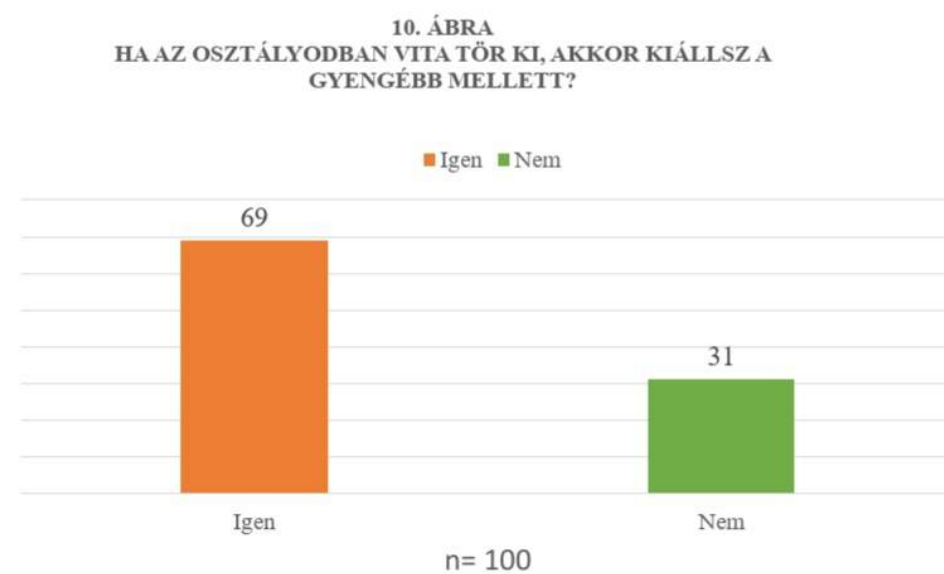
8. ÁBRA
VERBÁLISAN BÁNTANAK.

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 58%-át verbálisan bántják, 42%-át pedig nem.

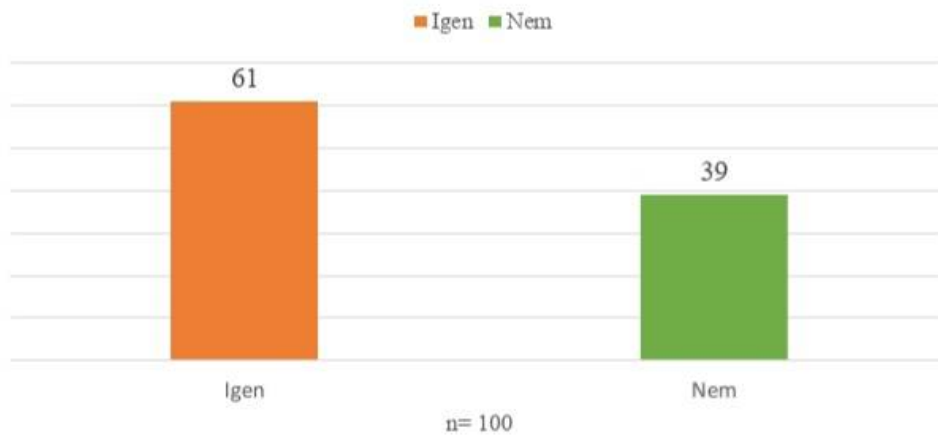

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók 19%-a bánt másokat, 81%-a pedig nem.

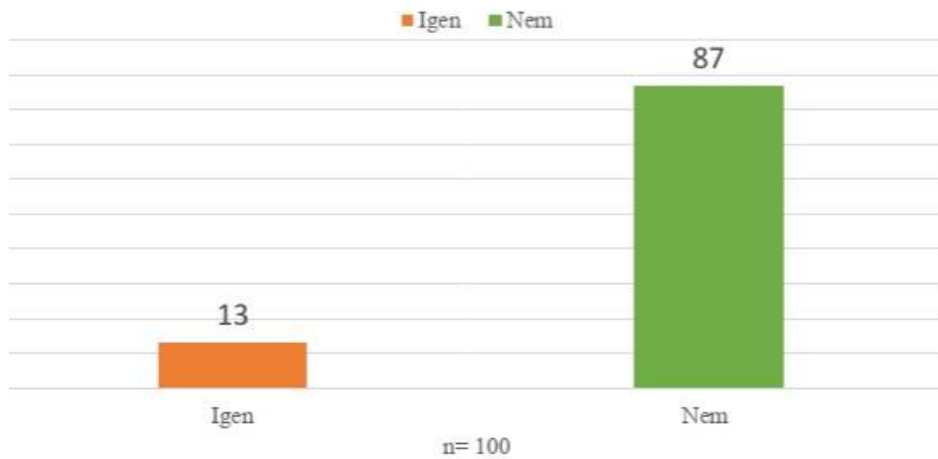
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 69%-a gyengébb mellé áll, a 31%-a pedig nem.

11. ÁBRA:
HA AZ OSZTÁLYODBAN VITA TÖR KI, TE INKÁBB KIMARADSZ
BELŐLE?

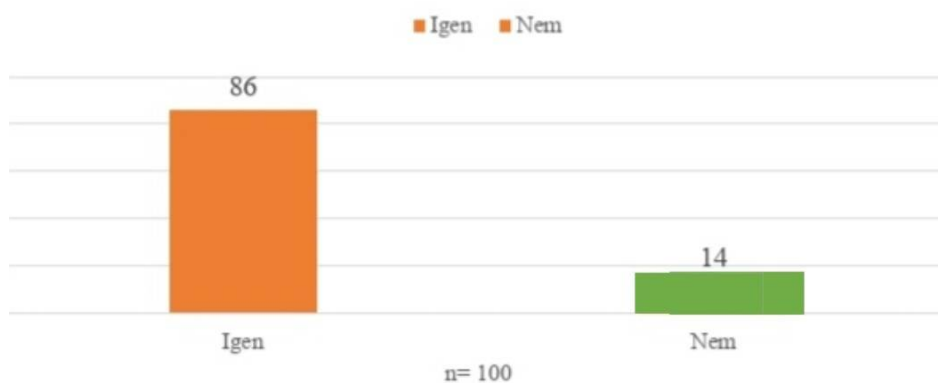
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 61%-a inkább kimarad belőle, 39%-a pedig nem.

12. ÁBRA
JÓL SZÓRAKOZOL, HA OSZTÁLYTÁRSAID ILLETVE MÁSOK
BÁNTJÁK EGYMÁST?

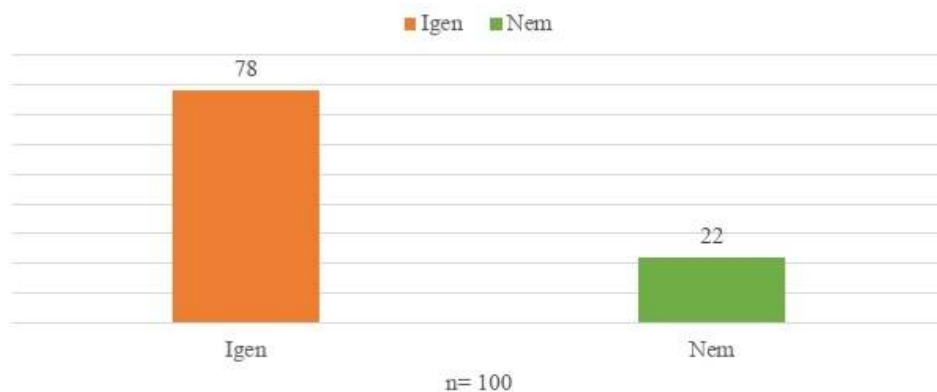
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 13%-a jól szórakozik rajta, 87%-a pedig nem.

13. ÁBRA
HA AZT LÁTOD, HOGY Bántanak VALAKIT, AKKOR
MEGPRÓBÁLSZ NEKI SEGÍTENI?

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 86%-a megpróbál segíteni neki, 14% pedig nem.

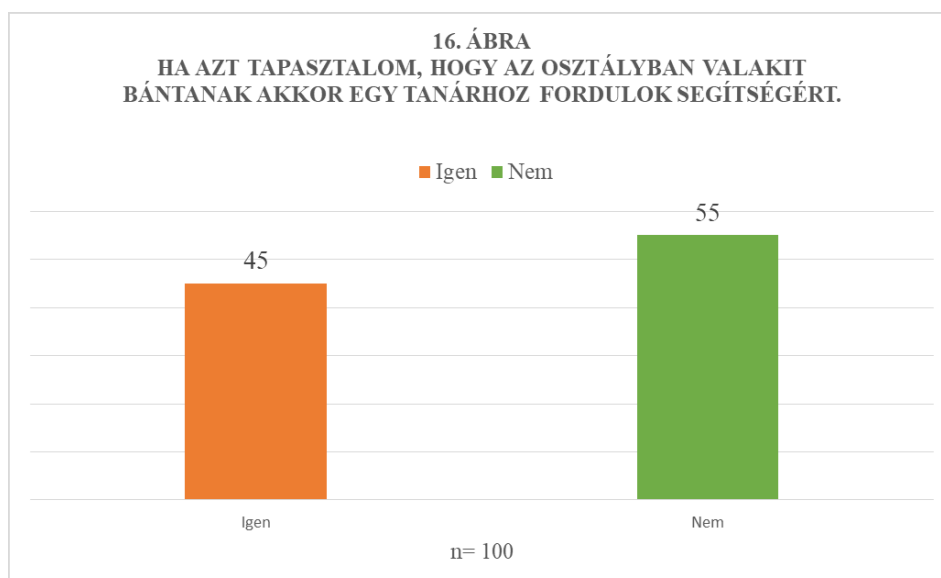
14. ÁBRA
HA Bántalmazást ÉSZLELSZ, TÖBBSZÖR ÁTGONDOLOD MIT IS
TEHETNÉL, MIELŐTT CSELEKSZEL.

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 78%-a többször átgondolja, mielőtt cselekszik, 22%-a pedig nem.

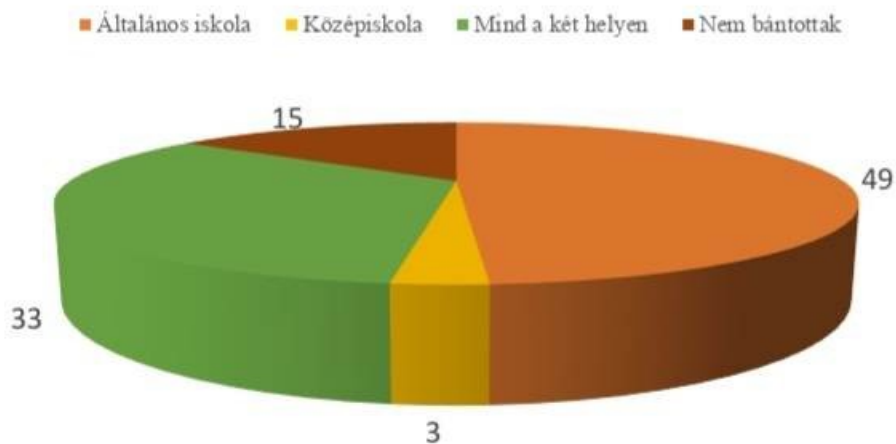

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 87%-a kiáll magáért, 13%-a pedig nem. Ez a válasz minket nagyon meglepett, mert az irodalmi adatok szerint a bántalmazottak nem tudják megvédeni saját magukat.

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 45%-a egy tanárhoz fordul segítségért, 55%-a pedig nem. Teljesen mindegy, hogy kitől kér segítséget, a lényeg az, hogy a bántalmazás legközelebb ne forduljon elő. Dolgozatunkban ennek már számos módját ismertettük.

17. ÁBRA
HA BÁNTANAK VAGY BÁNTOTTAK, HOL TÖRTÉNT?

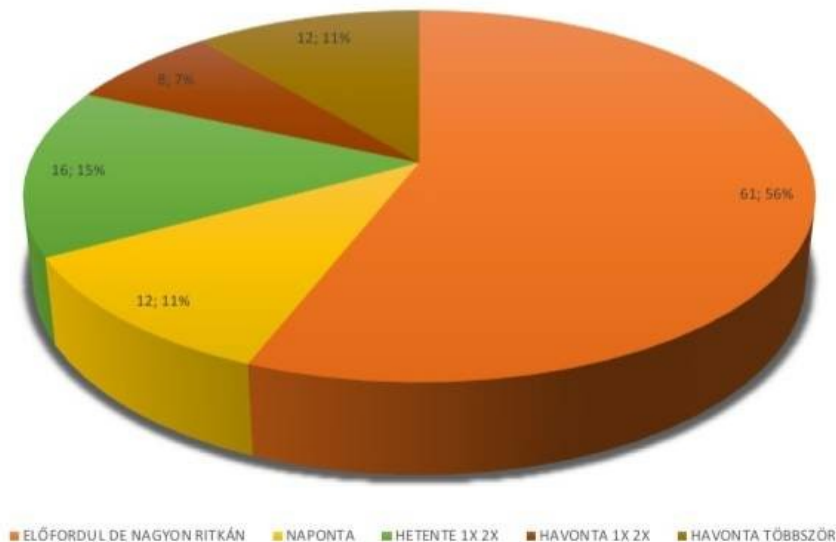
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 49%-át általános iskolában, 3%-át középiskolában, 33%-át egyik helyen sem, 15%-át pedig általános és középiskolában is bántották.

18. ÁBRA
MIBEN VÁLTOZOTT AZ ÉLETED A BÁNTALMAZÁS MIATT?

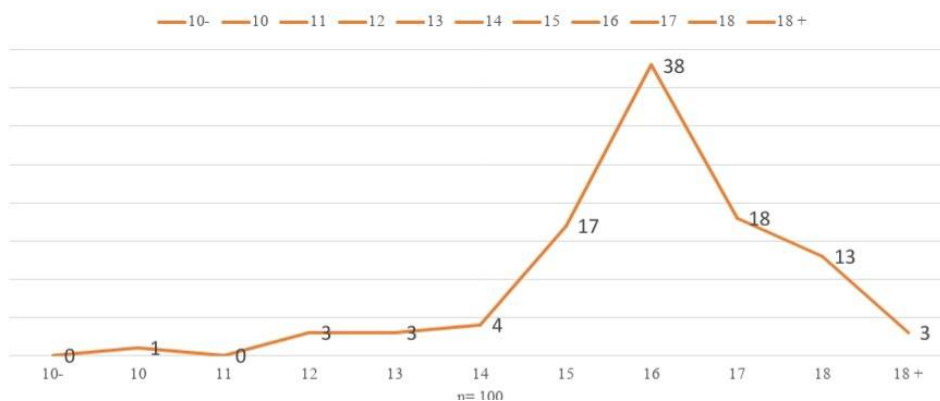
Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 34 fő válaszadó visszahúzódo lett, 17 fő válaszadónak romlott a tanulmányi eredménye, 21 fő válaszadónak pszichés tünetei lettek, 48 fő válaszadó nem tapasztalt semmit, 11 fő válaszadó gyakran beteg, 10 fő válaszadó nem jár iskolába rendszeresen, 23 fő agresszívvá vált.

19. ábra
Milyen gyakran bántanak/ bántottak?

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, 61 fő válaszadót előfordul, de nagyon ritkán; 12 fő válaszadót havonta többször; 8 fő válaszadót havi szinten 1x-2x; 16 főt hetente 1x-2x; 12 főt naponta bántanak.

20. ÁBRA
ÉLETKOROD?

Az eredmény azt mutatja, hogy a válaszadók, közül 11 fő 14 éves és az alatt korosztály, tizenhét válaszadó 15 éves, harmincnyolc válaszadó 16 éves, tizennyolc válaszadó 17 éves, tizenhárom válaszadó 18 éves, három válaszadó pedig 18 év fölötti. Főleg középiskolások töltötték ki. Legközelebb arra is figyelünk, hogy egyenlő arányban legyenek általános és középiskolás tanulók.

ESETISMERTETÉSEK

1. ESET Ez az eset egy általános iskolában történt, ebben az iskolában az évfolyamok három osztályra voltak tagolva, "A", "B" és "C" osztályra. Volt egy fiú, aki 1. osztály óta az "A" osztályba járt. Volt egy betegsége, ami miatt dadogva beszélt, a dadogása akkor csillapodott, ha nyugodt volt vagy olyan személyjel beszélt, akiben megbízott és biztos volt abban, hogy nincs szándékában őt kigúnyolni. Az osztálytársai folyamatosan bántották a betegsége miatt, ezért nem érezte magát komfortosan az iskola falai között. Az 6. osztályát már a "B" osztályban kezdte meg, abban, reményben, hogy az új osztály empatikusabb, elfogadóbb lesz vele szembe. A "B" osztály osztályfőnöke nagyon lelkiismeretesen az osztály lelkére kötötte, hogy ne bántsák, inkább segítsék a fiút. Eleinte az osztály nem fogatta, az osztályfőnökkel megbeszéltek alapján, ezért az osztályfőnök továbbra is azon dolgozott, hogy ez megváltozzon és befogadja az osztály az új osztálytársat, de az osztály folyamatosan kinevette, gúnyolódott rajta. A fiú az osztályfőnökkel elég tisztán tudott beszélni, a lehető legkevesebb megakadással, mert tudta, hogy mellette áll. Az osztályfőnöknek köszönhetően elkezdett az osztály egyre kevésbé bántalmazóan viselkedni a fiúval, ez elhúzódott egészen 8. év közepéig, ekkor már egészen elviselhető volt a fiú élete az iskola falai között. Saját vélemény: Véleményem szerint egy betegség miatt bántani valakit az EGYIK legetikátlanabb bántalmazási ok. Semmiért sem szabadna bántani másokat, de a legszörnyűbb, ha nem tehet róla a bántalmazott személy, vagy esetleg nem tud rajta változtatni. Mindenkit el kell fogadni úgy ahogy, van, nem szabad másokat bántani még viccből sem, mert olyan sebeket okozhatunk vele, amelyek nem gyógyulnak könnyedén.

2. ESET Ez az eset egy általános iskolában történt. Ez a történet egy lányról szól, akinek a nagypapja abban az iskolában dolgozott gondnokként, ahová ő járt. Kiskorában sokat játszott az iskola tornacsarnokában, ezáltal sok tanár ismerte, tudta, hogy kinek az unokája. Mivel ő tudta a legjobban, mi hol van az iskolán belül, ezért őt küldték el mindig mindenhová és bíztak rá sok mindent, ezért már az alsó osztályokban elkezdtek bántani és kiközösíteni emiatt. Aztán felsőben eltörte a jobb alkarja mindkét csontját és emiatt meg is kellett műteni, ezért sokat kellett a kezét pihentetnie, ezért hónapokig nem tudott úgy mozogni, mint azelőtt és hízni kezdett, ezzel is okot adva arra, hogy bántsák.

3. ESET A következő esett szintén általános iskolában lett megfigyelve, ez az esett olyan gyerekekkel történt, meg akik roma származásúak. Az incidens általában a nagyobbak körében zajlott, akik tisztába voltak a cigány származás nehézségeivel. A felsős évfolyamban a diákok gyakran bántottak a cigány származású gyerekeket kinézetünk, viselkedésük, beszédjük, szokásaik miatt. Nem számított, hogy a gyerekek okosak, tehetségesek és barátságosak voltak, diáktársaik akkor is lekezelően bántak velük. Gyakran előfordult az is, hogy egy-egy szülő is tett megjegyzést a gyermekekre. A gyerekeknek nem esett ez jól sokszor nem is jártak be az iskolába e miatt, nagyon szomorúak voltak, igazából az nem

zavarta őket, hogy őket bántják sokkal inkább az fájt, hogy a családjukat is semmibe nézik. Egy napon nagyon nagy verekedés tört ki az iskolában. Egy magyar fiú ok nélkül bele kötött egy roma fiú, aki nagyon ideges lett és megütötte a fiút, a fiú természetesen visszaütött és elkezdődött a nagy verekedés. A verekedés közben mindenki körbe állta a két fiút és neki nem állította volna le a verekedést. Az udvari ügyeletes tanár hamar észrevette a verekedést oda rohant és szét szedte a fiúkat, és egyenesen vitte az igazgatói irodába. Az igazgató úr megkérdezte mi is történt a fiúk elmesélték és felhívták szüleiket. Amíg várták a szülők megérkezését a fiúk kint a váróban beszélgettek, féltek szüleik reakciójától, a nagy beszélgetésben egyszer csak megszólal, a bántalmazó fiú- bocsáss, meg hogy bántottalak a származásod miatt, nem is vagy te olyan, mint amilyennek gondoltalak, a roma fiú erre annyit mondott el van nézve már megszoktam, de tudod, ne ítéld, külső alapján azt nézd, hogy a szív mit rejt! A világos bőrű fiú ezt egy életem át megjegyezte és akárhányszor ilyen bántalmazást tapasztalt kiáll és megvédte a roma származású gyerekeket, és örök életre való barátságot kötött a roma származású fiúval.

ÖSSZEFOGALÁS

Középiskolás diákokként teljesen más szemszögből látjuk az iskolai bántalmazást, hiszen mindennapi életünk része. Mi magunk is voltunk már áldozatok, elkövetők, kívülállók.

Szerencsés helyzetben vagyunk, ugyanis egészségügyi iskolába járunk és a mentális egészségünkre is nagy figyelmet fordítanak, tanáraink segítségére is bátran számíthatunk, ha nagy ritkán iskolánkban ilyen nemű zaklatás fordul elő. Más iskolában gyakoribbak ezek a jelenségek. Volt általános iskolai osztálytársainkkal beszélve, más középiskolában gyakoribbak az iskolaőri és rendőrségi intézkedések. Az iskolák hírnevét ezek a megnyilvánulások nagyban rontják, ezért igyekeznek ezeket iskolán belül diszkréten kezelni, a nyilvánosság elől minél inkább eltitkolni. Pályamunkánkkal nem az a célunk, hogy bármelyik iskolát rossz színben tüntessünk fel, a célunk csak az, hogy végre mind a szülő, pedagógus, diákok vegyék komolyan ezt az egész társadalmat érintő problémát.

Nehéz szembesülni a ténnyel, hogy valaki áldozattá válhat az iskolai kapcsolataiban. Egyesek szégyellik a történeteket, mások attól tartanak, hogy őket fogják hibáztatni, ezért nem mernek segítséget kérni. A bajba kerültek nem szégyellni kellene magát, hanem kiállnia magáért, ami csak kellő önismerettel lehetséges. Iskolánkban ez is tananyag. Dolgozatunkkal fel szeretnénk hívni, minden egyes bajbajutottnak a figyelmét arra, hogy bátran forduljanak segítségért, hisz erre nagyon sokféle lehetősége van. Szeretnénk, hogy a társadalom eljusson oda, hogy a bántalmazás jelei egyáltalán nem állnának fent a világban. Meglegyen az egyenlőség és a békesség, egy szeretetben lévő társadalomban. Sok bántalmazó észre se veszi, hogy mások lelki állapotát roncsolja, ezért is bízunk abban, hogy egyszer minden rossz akaró rá döbben rossz

cselekedeteire, és soha többet nem követel ilyes fajta hibákat. Ennek mindenképpen hangot szeretnénk adni, NE LEGYEN BÁNTALMAZÁS!

„Mindenkinek joga van a mássághoz, azonban senkinek nincs joga, erőszakosan beleavatkozni mások életébe.” *Shimon Peres*

IRODALOMJEGYZÉK

- Buda, M.**, 2015. Az iskolai zaklatás. Debrecen: Debreceni Egyetem Kiadó. Buda, M., **Buda Mariann** Az iskolai zaklatás – a kutatások tükrében Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press 2015
- Coloroso, B.**, 2014. Zaklatók, áldozatok, szemlélők: az iskolai erőszak. Budapest: Harmat Kiadó.
<https://dl-sulinet.educatio.hu/download/enable/Enable%20-%20szulo%20kezikonyv.pdf>
- Csányi Vilmos.**, 1999 Biológiai determináció és agresszió677-693 [908.62 kB - PDF] https://epa.oszk.hu/01500/01551/00087/pdf/EPA01551_educatio_1999_4_677-692.pdf
- Dr. Figula, E.** 2004. Iskolai zaklatás- iskolai erőszak, pszichológus szemmel. Nyíregyháza: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat ellátó szervezete szokszorosítójában.
<http://enable.eun.org/>
- Figula Erika Margitics Ferenc Pauwlik Zsuzsa.**, 2010 Családi szocializáció és iskolai erőszak Nyíregyháza
- Figula Erika -Margitics Ferenc -Barcsa Lászlóné -Madácsi Mária - Pauwlik Zsuzsa - Rozgonyi Tiborné:** ISKOLAI-EROSZAK-KERDOIV-felhasznaloi-kezikonyv.pdf
[IskolaiErszakKrdvtetszFelhasznalikziknyv.pdf \(online\)](http://figulaerika.eoldal.hu/cikkek/letoltheto-tanulmanyok/letoltheto-tanulmanyok.html)
<https://figulaerika.eoldal.hu/cikkek/letoltheto-tanulmanyok/letoltheto-tanulmanyok.html>
- Dr.Figula Erika, Dr. Margitics Ferenc, Dr.Pauwlik Zsuzsa.**,2020
Cyberbullying az iskolában https://eduline.hu/kozoktatasi/20190129_iskolai_eroszak
<https://felelosszulokiskolaja.hu/felelos-szulo/az-iskolai-zaklatas-lelektana-hogyanvegyuk-eszre-mikent-kezelhetjuk-mikor-forduljunk-szakemberhez>
- Dr. Homoki, A., Cs. Ferenczi, S. & Dr. Csákvári, J.**, 2017. Konstruktív agresszió- és bullyingkezelés a gyermekvédelmi szakellátásban (hallgatói tananyag).
http://prekogalfa.hu/documents/efop/TF_KAB_Hallgatoi.pdf
http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/Tanulk_s_tanulcsoportok_megismerse_-_kiemelt_figyelmet_ignyl_tanulk/iskolai_zaklats_bullying.html
- Hárdi, I.**, 2010. Az agresszió világa. Budapest: Medicina Könyvkiadó.
- Horváth-Szabó, K. & Vigassyné Dezsényi, K.**, 2001. Agresszió kezelése. Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium.
- Jármí, É.**, 2019. Az iskolai bántalmazás (bullying) megelőzése. [Online] akjournals.com/view/journals/2063/28/3/article-p528.xml
- Körmendi, A. & Szklenárik, P.**, 2012. Az iskolai zaklatás. Debrecen: Debreceni Egyetem Kiadó.
- Kőszeghy, A. & Szirmai, E.** 2008. Iskolai zaklatás - az ismeretlen ismerős. [Online] https://www.researchgate.net/profile/Ferenc-Margitics2/publication/334307289_ISKOLAI_EROSZAK_KERDOIV_felhasznaloi_kezikonyv_links/5d721c4792851cacdb23e6b3/ISKOLAI-EROSZAK-KERDOIV-felhasznaloikezikoenyv.pdf
https://www.researchgate.net/publication/277890009_Iskolai_zaklatas

- Margitics Ferenc, Figula Erika és Pauwlik Zsuzsa:** Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Humántudományok Intézete, Magyar pedagógia 120. évf. 4. szám 347–371. (2020)
- Olweus, D.,** 1999. Az iskolai zaklatás
https://epa.oszk.hu/01500/01551/00087/pdf/EPA01551_educatio_1999_4_717-739.pdf
www.olweus.org
- Ranschburg , J.,** 1981. Félelem, harag, agresszió. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Révész, G. & Péley, B.,** 2007. Erőszak az iskolában. In: Autonómia és identitás: tanulmányok Kézdi Balázs 70. születésnapjára. Pécs: Pro Pannónia Kiadói Alapítvány, pp. 162-179. o.
- Solt, Á., Borbíró, A. & Kerezsi , K.,** 2009. A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve -Korai problémafelismerés. Budapest: Fresh art desing Kft..
- Smith, P. K. & Sharp , S.,** 2002. School Bullying- Insights and Perspectives. [Online]
http://suli.martfu.hu/wp-content/uploads/2021/05/03_az_iskolai_zaklatas_web.pdf
- Szilágyi, I.,** 2009. Az agresszió kezelésének pedagógiai lehetőségei. [Online]
https://epa.oszk.hu/03900/03976/00036/pdf/EPA03976_magiszter_2009_01_032-040.pdf
<https://unicef.hu/igy-segitunk/hireink/150-millio-gyereket-erint-az-iskolai-eroszak>